

An Analysis of the Hero's Personality Type in the Novel "The Gypsy by the Fire" Based on the Enneagram Perspective

Edris Ghoytasiy ¹ | Barat Mohammadi ^{2*} | Forough Jalili ³

1. Ph.D. student in Persian language and literature, Urmia branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran. Email: edrisghoytasiy@gmail.Com
2. Corresponding Author, Assistant Professor of Persian Language and Literature, Urmia branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran. Email: barat.mohammadi@iau.ac.ir
3. Assistant Professor of Persian Language and Literature, Urmia branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran. Email: Forough.Jalili@iau.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 09/10/2024

Received in revised form:
01/02/2025

Accepted: 02/02/2025

Keywords:

personality psychology,
enneagram,
protagonist,
gypsy by the fire,
Moniro Ravanipour.

ABSTRACT

One emerging area of literary criticism is the application of personality psychology theory, which facilitates a deeper understanding of the underlying dimensions of a story. Enneagram typology is a novel approach to identifying personalities, categorizing behavioral traits into nine distinct types. Each type possesses unique characteristics that reflect individuals' habits, moods, interests, and attitudes. By adopting this perspective, we can more accurately and comprehensively interpret authors' intentions in creating fictional characters. The current research was conducted using a descriptive-analytical method to study and analyze the protagonist of the story "Gypsy by the Fire" by Moniro Ravanipour from an Enneagram perspective. The primary objective of this essay is to provide a psychoanalytical analysis of the protagonist and assess their alignment with the nine Enneagram types. The results indicate that Ravanipour has effectively portrayed the psychological and emotional traits of the story's main character. The findings reveal that the protagonist predominantly exhibits the behavioral characteristics of the fourth Enneagram type, occasionally shifting toward the fifth type as a subtype (wing).

Cite this article: Ghoytasiy, E., Mohammadi, B., & Jalili, F. (2025). An Analysis of the Hero's Personality Type in the Novel "The Gypsy by the Fire" Based on the Enneagram Perspective. *Research in Narrative Literature*, 14 (3) Fall 2025 Attachments, 157-178.

© The Author(s).

Publisher: Razi University

DOI: 10.22126/rp.2025.11203.2007

Extended abstract

Introduction

Every literary work reflects the mood, experiences, and perspectives of its author. Therefore, psychological criticism is one of the most important methods for uncovering hidden dimensions and analyzing fictional characters. By examining an author's works, one can gain a deeper understanding of both the author and their creations, as well as identify the driving forces behind the creation of a literary work. However, the application of modern personality theories can enhance the analysis of Persian literature, particularly the works of female authors, a subject that has received comparatively less attention. The Enneagram, one of the newest personality assessment methods, offers a valuable tool for gaining deeper insight into the characters and the psychological reflections of the author within their works.

Moniro Ravanipour is one of the female authors who has been able to reflect social and cultural issues in her works with her special skills. Her main focus in creating her works is mostly the reflection of women's situation, cultural poverty, women's bewilderment, patriarchal society, gender discrimination and their breaking of tradition. In addition to these issues, she has been able to reflect the mental and psychological characteristics of the characters in the story and provide this context for the story to be considered and investigated from the perspective of psychology and personality.

In the present research, an attempt has been made to study and analyze the character of the novel "Gypsy by the Fire" and answer these two questions:

- 1 .Which of the 9 types of the Enneagram matches the character of the hero of the story Gypsy by the fire?
2. Does the hero of the story change her personality to other types regardless of her main type?

Materials and Methods

In this research, using the descriptive-analytical method, the hero of the story "Gypsy by the fire" has been analyzed and investigated based on the Enneagram perspective. The purpose of this research is to study the compatibility of the main character of the story "Gypsy by the Fire" with the nine personality types of the Enneagram and to discover the motivations, attitudes and inner thoughts of the author of the story through psychological analysis. Enneagram is a contemporary psychological theory that identifies nine distinct personality types. Enneagram is derived from Greek, combining *enne* and *gram*, which means face, shape, or model. The symbol representing this system was introduced to the world in the last century by George Georgiev, who was of Armenian descent. This geometric figure, which encompasses nine personality types, illustrates human nature and the complexity of interpersonal relationships. This

personality model posits that every individual belongs to one of these types, categorizing personalities based on these nine distinct types. Each of the nine Enneagram types is assigned a specific title that reflects the characteristic behaviors exhibited by individuals within that type. These nine types are known as: Perfectionist, Rescuer, Success Seeker, Melancholic Romantic, Researcher, Questioner, Pleasure Seeker, Leader Seeker, and Peacemaker.

Based on the searches, no research has been done in the field of character analysis of the hero based on the Enneagram perspective in the novel "Gypsy by the Fire." Therefore, this research is written with the aim of filling this research gap and providing a new analysis of the main character of the story "Gypsy by the Fire".

Results and discussion

Mirror, the protagonist of the story "Gypsy by the Fire," exhibits the traits of the fourth Enneagram type, often referred to as the Enneagram (sad romantic) in various aspects such as family history, body language, suicidal tendencies, self-perception, self-control, individualism, and emotional relationships. Like typical fourth-type individuals, she is introverted and withdrawn, frequently engulfed in sadness. She is artistic, sentimental, and imaginative, often sensitive, quiet, and self-reflective. Additionally, she distances herself from others to avoid being hurt or altered. Among the characteristics of the fourth type of Enneagram, the following can be mentioned: The fourth type are introverted and isolated people and have more emotions and feelings than other types as they are often drowned in sadness, that's why this type is called sad romantic. People belonging to the fourth type are artists, emotional, dreamers, romantics, have the potential for depression, jealous, creative, sensitive, lovers of sadness, seclusion, aloof, introverted, capricious and self-opinionated. They want to exempt themselves from normal life and take initiative for this. Therefore, it can be said that the hero of the story "Gypsy by the fire" exhibits most of the behavioral characteristics of the fourth type. In addition to the fourth brigade, which is her main brigade, sometimes, she also changes his personality towards the other wing (unhealthy fifth brigade). She collapses and has a crisis for a few moments. This behavior indicates that she has changed her personality towards the unhealthy fifth brigade.

Conclusion

By studying and analyzing the novel "Gypsy by the Fire" based on the Enneagram perspective, we came to the conclusion that the character of the hero has the behavioral characteristics of the fourth type out of the nine types of the Enneagram. The characteristics that make her compatible with type four are as follows: In terms of family history, she is like the fourth type. Being rejected from the family and tribe shows her, in terms of family history, like type four. Also, her body language is consistent with the fourth type. The sad, crying face and pursed lips show that her existence is full of pain and suffering, like the fourth type. She often thinks about suicide, and when she has a mental crisis, the urge to commit suicide rises in her. Also, being

alone and lonely has caused her to create a distinct identity for herself, to be disappointed with others and to become an individualistic person. She is introverted and hardly speaks, refers all issues to herself and behaves very self-referentially like type four. In terms of emotional relationship, the hero has suffered the fate of the fourth type, in the sense that she has lost a person who was very important in her life. She naturally has artistic talent in her and like this romantic and artistic type, she is interested in painting and can draw her inner self on paper. Also, according to the Enneagram model, she changes her personality towards the other wing (the fifth type) and like the unhealthy fifth type, she gets involved in pathological fears and illusions and creates a horrible world for herself.

بررسی تیپ شخصیت قهرمان رمان کولی کنار آتش بر اساس دیدگاه انیاگرام

ادریس قویطاسی^۱ | برات محمدی^{۲*} | فروغ جلیلی^۳

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

رایانامه: edrisghoytasiy@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

رایانامه: barat.mohammadi@iau.ac.ir

۳. استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

رایانامه: Forough.Jalili@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

یکی از حوزه‌های جدید نقد ادبی، نظریه روان‌شناسی شخصیت است که زمینه را برای شناخت

مقاله پژوهشی

زوایای پنهان داستان، میسر می‌کند. تیپ‌شناسی انیاگرام، یک روش نوین برای شناخت

شخصیت‌هاست که ویژگی‌های رفتاری را در ۹ تیپ شخصیتی دسته‌بندی می‌کند. هر کدام از این

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۸

تیپ‌ها دارای ویژگی‌های خاصی هستند که بیانگر خلیات، روحیات، علایق و نگرش‌های افراد

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۱۳

است. با استفاده از این دیدگاه، می‌توان به درک بهتر و دقیق‌تری از نگرش نویسندگان برای آفرینش

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۴

شخصیت‌های داستانی رسید. پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده و به مطالعه و

بررسی قهرمان داستان کولی کنار آتش، اثر منیرو روانی‌پور بر اساس دیدگاه انیاگرام پرداخته است.

واژه‌های کلیدی:

هدف اصلی این جستار، تحلیل روان‌کاوانه و تطبیق‌پذیری قهرمان داستان با تیپ‌های نه‌گانه انیاگرام

روان‌شناسی شخصیت،

است. نتایج به‌دست آمده اذعان دارد که روانی‌پور به خوبی توانسته است ویژگی‌های روحی و روانی

انیاگرام،

شخصیت قهرمان داستان را بازتاب نماید. یافته‌ها و تحلیل‌ها بیانگر آن است که شخصیت اصلی رمان

قهرمان داستان،

کولی کنار آتش، خصوصیات رفتاری تیپ چهارم انیاگرام را به عنوان تیپ اصلی، از خود به نمایش

کولی کنار آتش،

می‌گذارد و در برخی از مواقع نیز به سمت تیپ پنجم، به عنوان زیرتیپ (بال یا جناح) تغییر شخصیت

منیرو روانی‌پور.

می‌دهد.

استناد: قویطاسی، ادریس؛ محمدی، برات و جلیلی، فروغ (۱۴۰۴). بررسی تیپ شخصیت قهرمان رمان کولی کنار آتش بر اساس

دیدگاه انیاگرام. پژوهشنامه ادبیات داستانی، ۱۴(۳) پیوست پاییز، ۱۵۷-۱۷۸.

حق مؤلف © نویسندگان.

ناشر: دانشگاه رازی

DOI: 10.22126/rp.2025.11203.2007

۱. پیشگفتار

هر اثر ادبی، منعکس کننده روحیات، تجربیات و دیدگاه‌های هر نویسنده است؛ در این راستا، نقد روان‌شناختی از مهم‌ترین روش‌هایی است که می‌تواند به کشف زوایای پنهان و تحلیل شخصیت‌های داستانی بپردازد. با تحلیل و بررسی آثار نویسندگان می‌توان به شناخت بهتر نویسنده و آثارشان رسید و نیروی محرکه‌ای که منجر به خلق اثر ادبی شده است را شناسایی کرد. روان‌شناس و ادیب هر دو حیات انسانی و مظاهر آن را مورد توجه قرار می‌دهند و هر کدام به گونه‌ای کنجکاو خود را معطوف به احساسات، عواطف، خیال و مسائل روحی و روانی آدمی می‌کنند. بنابراین تأثیر روانی اثر ادبی بر مخاطبانش، پیوند بین روان‌شناسی^۱ و ادبیات را نشان می‌دهد.

با این حال، استفاده از نظریه‌های مُدرن شخصیت‌شناسی^۲، می‌تواند در تحلیل ادبیات فارسی به‌ویژه آثار نویسندگان زن که کمتر مورد توجه قرار گرفته است، کمک کند. انیاگرام به عنوان یکی از جدیدترین روش‌های شخصیت‌شناسی، ابزار مفیدی را برای درک عمیق‌تر از شخصیت‌ها و بازتاب‌های روان‌شناختی نویسنده در آثارش فراهم می‌آورد. این دیدگاه دارای ۹ تیپ شخصیتی است که شخصیت افراد را بر اساس این تیپ‌ها می‌سنجد و دسته‌بندی می‌کند.

هدف این پژوهش، بررسی انطباق شخصیت اصلی داستان کولی کنار آتش با تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه انیاگرام و کشف انگیزه‌ها، نگرش‌ها و درونیات نویسنده از طریق تحلیل روان‌شناختی است. ارائه تحلیل جدید از شخصیت اصلی داستان کولی کنار آتش از منظر دیدگاه انیاگرام، به خوانندگان و پژوهشگران ادبیات کمک خواهد کرد تا به درک بهتری از شخصیت‌ها و درونیات نویسنده دست یابند.

منیرو روانی‌پور از جمله نویسندگان زنی است که با تبحر و مهارت خاص خود توانسته است به خوبی مسائل اجتماعی و فرهنگی را در آثارش بازتاب دهد. او در آفرینش شخصیت‌های داستان، بی‌نظیر عمل کرده است و توانسته با دقت و باریک‌بینی بیش‌تر به جایگاه زنان در جامعه توجه داشته باشد و به شرح حال و اوضاع آنان بپردازد. محور اصلی او در آفرینش آثارش، انعکاس وضعیت زنان، فقر فرهنگی، سردرگمی زنان، جامعه مردسالار، تبعیض‌های جنسیتی و سنت‌شکنی آنان است. علاوه بر این موارد، ویژگی‌های روحی و روانی شخصیت‌های داستان را به خوبی بازتاب داده است و این

1. Psychology

2. Personality

زمینه را فراهم آورده است تا داستان از بُعد روان‌شناسی و شخصیت‌شناسی نیز مورد توجه و بررسی قرار گیرد؛ بنابراین این مطالعه تلاش دارد تا با استفاده از نظریه کاربردی انیاگرام و تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه، به تحلیل و بررسی شخصیت قهرمان داستان کولی کنار آتش بپردازد.

۱-۱. پرسش‌های پژوهش

نظریه‌های روان‌شناختی و تحلیل شخصیت‌های داستانی، همیشه مورد توجه پژوهشگران بوده است؛ در پژوهش حاضر نیز تلاش شده است با تکیه بر دیدگاه انیاگرام، شخصیت اصلی رمان کولی کنار آتش، مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد و به این دو پرسش پاسخ دهد:

۱. شخصیت قهرمان داستان با کدام یک از تیپ‌های نه‌گانه انیاگرام هم‌خوانی دارد؟
۲. آیا قهرمان داستان فارغ از تیپ اصلی خود به سمت تیپ‌های دیگر تغییر شخصیت می‌دهد؟

۱-۲. پیشینه پژوهش

بر اساس جستجوهای به عمل آمده، پژوهشی تحت عنوان «تحلیل شخصیت قهرمان رمان کولی کنار آتش بر اساس دیدگاه انیاگرام»، صورت نگرفته است. هرچند پژوهش‌هایی در زمینه شخصیت‌شناسی در این رمان انجام شده است؛ اما هیچ کدام از منظر دیدگاه انیاگرام نیستند. از پژوهش‌های انجام شده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

علی‌نژاد، صرفی و مدبری (۱۳۹۹)، پژوهشی با عنوان «بررسی شخصیت در رمان کولی کنار آتش اثر منیرو روانی‌پور بر مبنای نظریه بیداری قهرمان درون و تحلیل کهن‌الگویی شخصیت» انجام داده‌اند. در این پژوهش با تکیه بر این نظریه، به بررسی و تطبیق جلوه‌هایی از کهن نمونه‌ها در زندگی آینده، قهرمان رمان کولی کنار آتش اثر منیرو روانی‌پور پرداخته شده است. یافته‌ها حاکی از آن دارد که قهرمان داستان، بیش‌ترین نمودی از کهن‌الگوهای معصوم و یتیم است.

فلاح‌تفتی، ام لیلی (۱۴۰۱)، نیز جستاری با عنوان «تحلیل انواع شخصیت و شخصیت‌پردازی در داستان کولی کنار آتش منیرو روانی‌پور بر اساس نظریه ریموند برنارد کتل» انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش، بیانگر آن است که بیش‌ترین بازتاب تیپ شخصیتی در داستان کولی کنار آتش، شخصیت سلطه‌گر است.

پژوهش حاضر، با هدف پر کردن این خلاء پژوهشی و ارائه تحلیل جدید از شخصیت اصلی داستان کولی کنار آتش نگاشته شده است. این تحلیل می‌تواند به شناخت عمیق‌تری از حالات روانی و

ذهنیات نویسندگان زن ایرانی و نقش‌های آن‌ها در خلق شخصیت‌های داستانی منجر شود و به نقد ادبی معاصر عمق و بُعد جدیدی ببخشد.

۳-۱. روش پژوهش و چارچوب نظری

۳-۱-۱. مفهوم و ساختار انیاگرام

انیاگرام یک نظریه روان‌شناسی جدید و از مطرح‌ترین تیپ‌های شخصیت‌شناسی در جهان است که شامل نه تیپ شخصیتی است. انیاگرام اگرچه ریشه باستانی دارد؛ اما به طور رسمی جورج جورج جیف^۱ آن را به جهان معرفی کرده است.

«انیاگرام یک سیستم شخصیت‌شناسی مدرن است که ریشه در سنت‌های عرفانی باستان در دو الی چهار هزار سال پیش دارد و هدفش کمک به انسان‌هاست تا خود و دیگران را خوب بشناسند. نماد این سیستم در قرن اخیر توسط جورج جورج جیف ارمنی‌تبار به جهان معرفی گردید. انیاگرام یک مدل هندسی است که نه تیپ شخصیتی را بر اساس نوع ارتباطشان با جهان توصیف می‌کند. هر تیپ شخصیتی به صورتی کاملاً شفاف در مسیر رشد زندگی خویش عادات متمایزی از نحوه تفکر، احساس و رفتار خویش را بر اساس ترس‌ها و تمایلاتی که دارند، توصیف می‌کند» (پیری، ۱۳۹۸: ۱۵). نظریه‌پردازان انیاگرام بر این باورند که انیاگرام ریشه یونانی دارد و به عدد ۹ و شکل یا مدل اشاره دارد که شامل نه تیپ شخصیتی با ویژگی‌های خاص خود است و افراد متعلق به هر تیپ، رفتاری مشخص را از خود به نمایش می‌گذارند. انیاگرام، یک نماد و سمبل است که نحوه ارتباط تیپ‌های شخصیتی مختلف را نشان می‌دهد.

«انیاگرام^۲، یک واژه ترکیبی یونانی است که از دو بخش «ان»^۳ به معنای عدد ۹ و «گرام»^۴ به معنای وجه، شکل و مدل تشکیل شده است» (کرمی، ۱۴۰۰: ۴). «تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه (انیاگرام) عبارت است از یک شکل هندسی که ۹ تیپ اصلی شخصیت، ماهیت انسانی و روابط بین فردی پیچیده شخص را ترسیم می‌کند. هر یک از این تیپ‌ها در ارتباط با دیگران روش خاص خود را دارند؛ یعنی مجموعه‌ای خاص از ادراکات، اشتغالات ذهنی، ارزش‌ها و دیدگاه‌های فرد به زندگی است. تیپ‌شناسی انیاگرام به ما کمک می‌کند تا الگوهای کلی در رفتار انسان را بازشناسی کرده و آن‌ها را

1. Gorge Gurdjieff

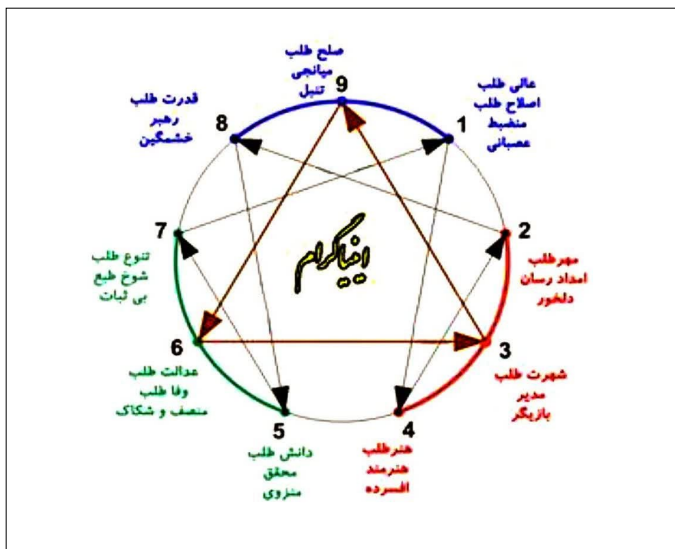
2. Enneagram

3. Enne

4. Gram

بفهمیم» (ریسو و هودسن^۱، ۱۳۹۸: ۲۱-۲۲).

این مدل شخصیت‌شناسی بر این باور است که هر فرد به یکی از تیپ‌های نه‌گانه تعلق دارد و مطابق خصوصیات آن رفتار می‌کند. برای هر کدام از تیپ‌ها، عنوان مشخصی تعریف شده است. نام‌گذاری این تیپ‌ها، بیانگر نوع رفتاری است که افراد متعلق به آن‌ها از خود به نمایش می‌گذارند. «این تیپ‌های نه‌گانه با عنوان‌های: کمال‌گرا، امدادگر، موفقیت‌طلب، رمانتیک‌محزون، پژوهشگر، پرسشگر، خوش‌گذران، ریاست‌طلب و صلح‌طلب شناخته شده‌اند» (رضوی‌رضوانی، ۱۳۹۷: ۱۷-۱۶).

شکل ۱. ساختار انیاگرام (آریانی، ۱۴۰۰: ۴۵).

۲-۳-۱. مفهوم بال یا جناح

شخصیت هر فرد امکان دارد دچار تغییر و دگرگونی شود؛ شخصیت‌های داستانی نیز در طی داستان، ممکن است جدا از تیپ اصلی خود به سمت یکی از تیپ‌های همسایه گرایش پیدا کنند و ویژگی‌های آن تیپ را از خود به نمایش بگذارند. در نظریه انیاگرام به این تیپ همسایه، بال یا جناح می‌گویند. بال در واقع مکمل تیپ اصلی است و این تیپ را کامل‌تر می‌کند. «بال‌ها در واقع نوع انیاگرام ثانویه تیپ اصلی شخصیتی ما هستند و به این معناست که ممکن است ما برخی از رفتارهای مان مانند مشخصه شخصیتی این نوع تیپ‌ها باشد. بال‌ها، احساسات لوح انیاگرام ما را تغییر نمی‌دهند و

آن‌ها صرفاً کیفیت‌هایی اضافی را به تیپ اصلی شخصیتی ما می‌افزایند» (لپید-بوقدا^۱، ۱۳۹۴: ۵۷). «تیپ شخصیتی اصلی، نشان‌دهنده وضعیت فرد و بسیاری از انگیزه‌ها و رفتارهای اوست؛ در صورتی که بال، تیپ شخصیتی اصلی را تکمیل می‌کند و عناصر مهم و بعضی مواقع، متناقض به شخصیت اصلی اضافه می‌کند» (ریزو^۲، ۱۳۹۶: ۵۸).

۲. پردازش تحلیلی موضوع

۲-۱. خلاصه داستان کولی کنار آتش

قهرمان داستان کولی کنار آتش، دختری به نام آینه است که در قبیله کولی‌ها زندگی می‌کند. او رقص است و شب‌ها که کولی‌ها و مهمانان کنار آتش جمع می‌شوند، در میان جمع آنان می‌رقصد و از این طریق، کسب درآمد می‌کند. آینه عاشق یکی از مهمان‌ها می‌شود که نویسنده است. با او وارد رابطه می‌شود؛ اما طولی نمی‌کشد که مردان قبیله به رابطه پنهانی او پی می‌برند و این ارتباط را خلاف قواعد و اصول قبیله قلمداد می‌کنند؛ در نتیجه او را به شدت مجازات می‌کنند. طبق سنت قبیله، اول پدر و سپس مردان قبیله به مدت پنج روز وی را شلاق می‌زنند تا اعتراف کند که با چه کسی ارتباط داشته است؛ اما آینه لب به سخن نمی‌گشاید؛ در نهایت قبیله او را طرد می‌کند و وی را با تن پر از زخم رها می‌کند. قافله از آن‌جا کوچ می‌کند و آینه تنها می‌ماند. بعد از آن که کمی جان می‌گیرد، به دنبال معشوقش «مانس» به شهر می‌رود؛ اما اثری از او پیدا نمی‌کند و می‌فهمد که یک مهمان نوروزی بوده است و از آن‌جا رفته است.

آینه به دنبال معشوق گم‌شده‌اش در شهرها ول می‌چرخد. در این مسیر با مشکلات و سختی‌های عدیده‌ای مواجه می‌شود. افراد زیادی به بهانه کمک کردن، می‌خواهند از وی سوءاستفاده کنند. در ادامه داستان او با زنی سوخته آشنا می‌شود که سرنوشتی هم‌چون آینه داشته است؛ او نیز مانند آینه در برابر رسوم قبیله ایستادگی کرده است و از چیدن گیسوانش امتناع کرده است؛ به همین خاطر وی را آتش زده‌اند. آن‌ها مدتی در شیراز باهم روزگار می‌گذرانند و در کنار هم کار می‌کنند. علاوه بر زن سوخته با زنان دیگری نیز آشنا می‌شود که درگیر مبارزات سیاسی هستند که دو نفر از آن‌ها در راه اعتقادات‌شان کشته می‌شوند. سرگردانی او در شهرها، کوچه و خیابان‌ها ادامه می‌یابد. پس از مدت‌ها

آوارگی و سرگردانی، برای یافتن قبیله‌اش به جنوب می‌رود و متوجه می‌شود دیگر قبیله کوچ نمی‌کند و یکجانشین شده‌اند. در نهایت قبیله خود را پیدا می‌کند؛ نزد پدرش که در حال مرگ است می‌رود و می‌فهمد، سال‌ها در فراق او در رنج و عذاب بوده است و همیشه سایه او را در میان قبیله حس کرده است. پدر او را با آغوش باز می‌پذیرد و با آرامش از دنیا می‌رود.

۲-۲. تحلیل تیپ شخصیت قهرمان داستان بر اساس دیدگاه انیاگرام

آینه به عنوان قهرمان داستان کولی کنار آتش، مانند تیپ چهارم انیاگرام رفتار می‌کند. او از لحاظ تاریخیچه خانوادگی، زبان‌بدن، انگیزه خودکشی، خودمرجعی، خودکنترلی، فردگرایی، رابطه عاطفی و هنرمندی دارای خصوصیات تیپ چهارم انیاگرام است و ویژگی‌های رفتاری این تیپ را از خود به نمایش می‌گذارد. افراد تیپ چهارم، افرادی درون‌گرا^۱ و منزوی هستند و به نسبت سایر تیپ‌ها از عواطف و احساسات بیش‌تری برخوردار هستند. آن‌ها اغلب غرق در غم و اندوه می‌شوند؛ به همین دلیل این تیپ را رمانتیک محزون نامیده‌اند. از ویژگی‌های این تیپ می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

«تیپ چهارم، هنرمند، احساساتی، خیال‌پرداز، رمانتیک، خودبیانگر، زیادوست، خاص، متشخص، دارای پتانسیل افسردگی، اهل غبطه‌خوردن، خلاق، آراسته، حساس، دوستدار غم و اندوه، مهربان، خوش سلیقه، عزلت‌طلب، وابسته، حساس، گوشه‌گیر و در خود فرورفته هستند» (آریانی، ۱۴۰۰: ۸۸). «اشخاص تیپ چهارم، حساس و کم‌حرف هستند. از لحاظ احساسی، خلاق، درون‌گرا، دمدمی و خودرأی رفتار می‌کنند. می‌خواهند خود را از زندگی عادی معاف کنند و برای این کار، دست به ابتکار می‌زنند. هم‌چنین برای این که آسیب نبینند و معیوب نشوند، خود را از دیگران دور نگاه می‌دارند. تیپ چهارمی‌ها، معمولاً درگیر غم عمیق و طولانی مدت ناشی از مشکلات هستند. در بهترین حالت‌شان: الهام‌بخش و خلاق هستند» (صنعتگر، ۱۳۹۳: ۸۸). «تیپ چهارم به تیپ افسرده مشهورند؛ هر روز خلقی متفاوت دارند. نیمه خالی لیوان را می‌بینند و زیاد در خود فرو می‌روند. غم خود را به شادی دیگران ترجیح می‌دهند؛ زیرا فکر می‌کنند که غم‌شان از روی آگاهی است. همیشه ناراضی‌اند. کمتر در زمان حال و بیش‌تر در زمان گذشته و آینده سیر می‌کنند. احساس خود را در هنر، رقص، تئاتر و ادبیات نشان می‌دهند» (مبارک و صادقی، ۱۴۰۳: ۲۰۴).

۲-۱. تاریخچه خانوادگی

آینه از لحاظ تاریخچه خانوادگی با تیپ چهار انیاگرام هم‌خوانی دارد. سرنوشت شوم و سنت‌شکنی او سبب شده است تا از طرف خانواده و قبیله رانده شود. خانواده او به ناچار طبق رسوم قبیله عمل می‌کنند و او را از خود می‌رانند. بعد از مجازات و شلاق زدن، او را با زخم‌های روی تن و وضعیت روحی آشفته تنها می‌گذارند و از آن‌جا کوچ می‌کنند. همین امر سبب می‌شود تا به فردی درون‌گرا، منزوی، غمگین، افسرده و مضطرب تبدیل شود. پس اتفاقات پیش آمده و طرد شدن او از طرف خانواده و قبیله، او را از لحاظ تاریخچه خانوادگی با تیپ چهارم انیاگرام تطبیق‌پذیر می‌کند. اشخاص تیپ چهارم انیاگرام از لحاظ تاریخچه خانوادگی، دارای مشکلات مشترکی هستند که زمینه درون‌گرایی و منزوی بودن آن‌ها را فراهم کرده است. «تیپ چهار، دوران بچگی ناشاد یا گوشه‌گیرانه‌ای را به علت مشکلات خانوادگی یا اختلاف‌های شخصیتی در خانواده تجربه کرده‌اند و از کودکی، در زندگی احساس تنهایی کرده‌اند» (ریسو و هادسون، ۱۴۰۰: ۱۲۶).

عاشق شدن و ارتباط گرفتن با فردی بیگانه، سنت‌شکنی و خلاف اصول و قواعد قبیله است. این اقدام، سرنوشت آینه را تغییر می‌دهد و زندگی مشقت‌باری را برای او رقم می‌زند. او به دلیل اختلافات سلیقه‌ای با قبیله، خانواده‌اش را نیز از دست می‌دهد؛ بنابراین از لحاظ تاریخچه خانوادگی با تیپ چهار انیاگرام وجه مشترکی پیدا می‌کند.

«ده روز بعد قافله بو کشید. وقتی که دل، جانب احتیاط را نگه نداشت و چندین بار دیگر به کوچه رفت. ظهر بود و خورشید بالای میدانگاه. چشمان پدر میان شرمساری و خشم، باور و ناباوری روی میدان چرخید. روز اول روز پدر است، می‌زند تا خسته شود؛ آن‌گاه نوبت مردان قافله می‌رسد. دل‌سوخته می‌زدند. غیظ و کینه در نفیر شلاق‌های‌شان. نیمه شب ششم قافله برخاست؛ چادرها از جا کنده شد و این پدر بود با مردانی از قافله که گلیم را از زیر پایش می‌کشیدند. تنها چیزی که برایش ماند، بقچه‌ای بود از لباس‌های کهنه و یادگاری‌های مادر...» (روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۳۸-۳۳).

اولین مورد که قهرمان داستان را مطابق تیپ شخصیتی چهارم نشان می‌دهد، تاریخچه خانوادگی است. شرایط پیش آمده سبب شده است که قالب شخصیتی تیپ چهارم بر او غالب شود و ویژگی‌های رفتاری این تیپ را از خود به نمایش بگذارد. او مانند این تیپ، از لحاظ خانوادگی دچار مشکل می‌شود؛ همان‌گونه که نظریه‌پردازان دیگر نیز اشاره می‌کنند، خانواده، کانون اول در شکل‌گیری شخصیت کودکان است. «خانواده، اولین و مهم‌ترین منبع جامعه‌پذیری کودک است. در سال‌های

اولیه، تنها روابط در دسترس کودک، والدین او هستند. تعامل و رابطه هیجانی بین کودک و والدین، انتظارات و پاسخ‌های آتی کودک در روابط اجتماعی را شکل می‌دهد. باورها، ارزش‌ها و بازخوردهای یک فرهنگ از طریق فیلترهای خاص خانواده به کودک منتقل می‌شود. برخی محققان بر این باورند که رفتار والدین تعیین‌کننده رفتار کودکان است. کودک در سنین اولیه با قرار گرفتن در شبکه روابط پیچیده خانواده به شناخت خود و دنیای اطراف خود نایل می‌شود. تمامی متغیرهای مربوط به کودک از جمله خودپنداری، عزت نفس، خویشتن‌داری و قابلیت‌های ارتباطی، ماحصل نظام‌های آموزشی و تربیتی خانواده است» (خلیلیان، ۱۳۹۹: ۱۳).

۲-۲-۲. زبان بدن^۱

نظریه پردازان انیاگرام، تیپ چهار را تیپ رمانتیک محزون نامیده‌اند. زبان بدن افراد این تیپ، بیانگر روحیه محزون و مأیوس آن‌هاست. آینه به عنوان قهرمان داستان، بعد از آن که قبیله او را از خود می‌راند، تنها و بی‌کس می‌ماند و در رنج و غم، غرق می‌شود؛ بنابراین زبان بدنش، بیانگر وضعیت روحی و روانی وی است.

«چهارمی‌ها، چشم‌های‌شان به‌ظاهر به حالت گریان یا اندوهناک است. آن‌ها معمولاً در رویارویی با نگرانی‌های مهم، رویکردی تند و سریع دارند و پیام خود را با نگاه کردن مستقیم، طولانی، همراه با نگرانی مشهود در چهره‌شان و تمرکز بسیار قوی روی چیزی که می‌خواهند بگویند، نشان می‌دهند. احساس آزرده‌گی خاطر در میان این تیپ معمول است و معمولاً؛ با صورت بهت‌زده و چشمان براق می‌توان این آزرده‌گی را درک کرد. احساس رنجش و ناراحتی از صورت‌شان پیداست و حتی زمانی که در چشمان‌شان اشک نیست، اندوهگین و غم‌زده به نظر می‌آیند» (لیپد- بوقدا، ۱۳۹۴: ۸۶-۸۵).

آینه بسیار غم‌زده و ناامید است، افسردگی و یأس نقابی اندوهناک بر چهره‌اش زده است. گاهی گوشه‌ای کز می‌کند و تنها، مظلوم و غمگین می‌نشیند. زبان بدن او گویای این است که ویژگی‌های رفتاری تیپ چهار انیاگرام را داراست.

«مضطرب، خسته و دلتنگ کنار خیابان ایستاد. بیزار از صداهای شهر، چشمانش را بست»

(روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۱۷۹).

«آینه هراسان کنار می‌کشد، رنگ بر رخسار ندارد... نامه را چندین بار لمس می‌کند، نامه

مثل رنج‌های زندگی واقعی است... مثل اندوهی که در گلویش سنگ شده و بهتی که در

چشمانش نشسته» (همان: ۱۶۹).

«لبان آینه مثل گچ، سفید. دهانش خشک. چشمانش مضطرب و مظلوم. انگار بره‌ای که بوی مسلخ بشنود. هراسان به اطراف، به سیاهی به انتهای شب نگاه می‌کند. میل‌گریز در حرکاتش. سر می‌چرخاند، توی خودش جمع می‌شود» (همان: ۱۶۲).

رفتار و زبان بدن قهرمان، نشان از روحیه شکننده، درون آشفته و پریشان دارد. حس تنهایی و بی‌کسی در رفتارش دیده می‌شود. چهره‌اش اغلب هراسان، مضطرب و غمگین است. درون‌گراست، فریادهایی در گلو دارد؛ اما نمی‌تواند بر زبان بیاورد. زبان بدن او بیانگر این است که مانند تیپ چهارم انیاگرام، شخصیتی غمگین و محزون دارد.

۳-۲-۲. انگیزه خودکشی

آینه گاهی آنقدر روحیه‌اش ضعیف می‌شود که حس می‌کند، خوشبختی از او دور شده است. گاهی غم و درد گلویش را می‌فشارد و چاره‌ای جز مرگ برای خود نمی‌بیند. بخت شوم و پریشان‌حالی، سبب شده تا به خودکشی فکر کند و حتی یک‌بار نیز اقدام به خودکشی می‌کند. «شخص تیپ چهار در حالت ناسالم حاد، خود ویرانگر و دچار فروپاشی عاطفی می‌شود. هم‌چنین ناامیدانه احساس بی‌پناهی می‌کند، خود مخرب می‌شود و در بدترین شکل، اقدام به خودکشی می‌کند» (ایخازو، ۱۳۸۹: ۱۶۱). «افراد تیپ چهارم در مرحله بسیار ناسالم، می‌توانند اقدام به خودکشی و یا جنایت بکنند» (دقیقیان، ۱۳۸۸: ۱۵۴).

حس عمیق ناامیدی، انزجار، نفرت از دیگران و زندگی مشقت‌بار، قهرمان داستان را دچار فروپاشی عاطفی کرده است؛ بنابراین او در این وضعیت چاره‌ای جز خودکشی برای رهایی از درد و رنج نمی‌بیند. آینه سرپناهی ندارد و در خیابان و محله‌ها سرگردان است. هرکسی از راه رسید با ادعای دلسوزی قصد سوءاستفاده از وی را دارد؛ همین امر، موجب بی‌زاری و تنفر وی از دیگران می‌گردد و وضعیت روحی و روانی‌اش را وخیم‌تر می‌سازد؛ پس شبانه خود را به دریا می‌اندازد تا از شر آدم‌ها خلاص شود و از این وضعیت ملال‌بار رهایی یابد.

«رخ ساحل، جسدی برآمده از دریا، چهره‌اش زیر ماسه‌های خیس ناپیدا. از دور و نزدیک می‌آیند- مردمی که به دیدن جسد عادت دارند- زنده/اس، داره نفس می‌کشد... شکر. کسی گوشش را روی سینه آینه می‌گذارد. یکی با دست روی شکمش فشار می‌دهد، دیگری او را کله پا می‌کند... پاهایش را می‌گیرند و مثل دم ماهی تکان می‌دهند، آب ماسه‌های صورتش

را می‌شوید، شکمش فرو می‌نشیند» (روانی‌پور، ۱۳۸۸: ۱۷۰).

«هیچ شکی نیست که او دوباره دست به خودکشی بزند. حالا توی اتاق نشسته است. هنوز ماسه‌های خشک شده ساحل از لابلای موهایش می‌ریزند. بی‌حوصله و بی‌قرار است» (همان: ۱۷۳).

آینه انگیزه و تمایلی زیادی به خودکشی دارد و در این زمینه، مانند تیپ چهارم ناسالم رفتار می‌کند. او همانند این تیپ، دچار افسردگی و فروپاشی عاطفی شده است. فشار روحی و روانی و مشکلات زندگی او را به سمت خودکشی سوق می‌دهد؛ چرا که هیچ امیدی برایش باقی نمانده است و تنها راه نجات و رهایی از وضعیت موجود را خودکشی می‌داند.

۴-۲-۲. خودمرجعی^۱

یکی دیگر از ویژگی‌های رفتاری قهرمان داستان که با تیپ چهارم مطابقت دارد، خودمرجعی است. او با وجود این که فریادهایی در درون دارد؛ اما لب به سخن نمی‌گشاید. بسیار درون‌گراست، همه چیز را به درون خود ارجاع می‌دهد و اغلب باخود گفتمان دارد. «تیپ چهارم، افراد خودمرجعی هستند آن‌ها گفتگو را به خودشان ارجاع می‌دهند» (لپید-بوقدا، ۱۳۹۴: ۸۶-۸۵). «افراد تیپ چهار بر اساس احساسات خود حرف می‌زنند. درون‌گرا و فردگرا هستند. آن‌ها با استفاده از درون فکنی مثبت، بر احساسات کمبودی خود غلبه می‌کنند و با استفاده از درون فکنی منفی، به سرزنش خود می‌پردازند» (آریانی، ۱۴۰۰: ۹۱-۸۸).

قهرمان داستان درون‌گراست و به ندرت سخن بر زبان می‌آورد. اطرافیان او اصرار دارند که حرف بزند و با گفتن خود را تخلیه کند؛ اما او امتناع می‌ورزد. او براین باور است هرکس حرف درون خود را بر زبان بیاورد، بارش سنگین‌تر خواهد بود؛ بنابراین او مانند تیپ چهارم، شخصی خودمرجع است و اطرافیانش نیز متوجه این رفتار و درون‌گرایی او شده‌اند.

«گل افروز گفت: باید حرف بزنی. آینه چشمش را میان دو دست پنهان کرد: چه بگویم؟ آن‌چه تو را و می‌دارد تا با نشانی از مهربانی به گریه بیتی، باید اعتراف کنی. آینه: به چه؟ گل افروز: باید حرف بزنی تا سبک شوی. آینه: هرکس بگوید بارش سنگین‌تر می‌شود» (روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۲۴۶).

«چیزی او را از خودش بیزار می‌کرد، بی‌آنکه دهانش به فریادی گشوده شود واگشت، به

خود نهیب می‌زد تا دلش را بر سر عقل آورد؛ اما ذهن بازگوش به فرمانش نبود» (همان: ۱۱۶).

او مانند افراد تیپ چهار، بسیار خودمرجع و درون‌گراست. گاهی افکار پریشان سبب می‌شود که با خود کلنجار برود، بی‌آن که سخنی گفته باشد. هم‌چنین حس می‌کند با سخن گفتن و افشا کردن درونیاتش برای دیگران، وضعیت روحی‌اش نامساعدتر خواهد شد.

۵-۲-۲. خودکنترلی^۱

آینه مانند تیپ چهار، در برقراری ارتباط با دیگران خود را محدود و کنترل می‌کند. او دوست ندارد، هیچ‌کس متوجه اوضاع و احوالش شود. گمان می‌کند اگر آشنایی او را در این وضعیت ببیند، ممکن است به وی بخندد یا وی را مورد تمسخر قرار دهد. «تیپ چهارمی‌های ناسالم به این باور می‌رسند که تعامل با دیگران موجب از هم پاشیدن وجهه شخصی شکننده‌ای که ایجاد کرده‌اند، خواهد شد. آن‌ها تمامی راه‌های برقراری ارتباط دیگران با خود را کنترل می‌کنند؛ زیرا از این می‌ترسند که افراد دیگر، آن‌ها را شرم‌نده سازند. تیپ چهارمی‌های نیمه‌سالم در این مرحله، خوددار، خجالتی و فوق‌العاده درون‌گرا هستند. آن‌ها از این می‌ترسند که شرم‌نده شوند یا دیگران به آن‌ها بخندند» (ریسو و هادوسن، ۱۴۰۰: ۱۳۷).

آینه در خیابان خود را از دید دیگران پنهان نگه می‌دارد. هر بار که حس می‌کند، آشنایی دارد به او نزدیک می‌شود، فوراً روی برمی‌گرداند و خود را از دید آن شخص، دور نگه می‌دارد. او نگران است که دیگران او را در این وضعیت فلاکت‌بار ببیند و شرم‌نده شود.

«گاهی دورادور چهره آشنایی می‌بیند، روی و امی‌گرداند، روبه‌روی مغازه‌ای می‌ایستد، توی شیشه مغازه نگاه می‌کند... آشنا نزدیک و نزدیک‌تر می‌شود... غریبه است، راه می‌افتد، می‌خواهد دستش را کاسه گدایی کند، صورتش گر می‌گیرد، خجالت می‌کشد، درد در گلوی استخوانیش می‌پیچد» (روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۱۵۴).

«پشت ویتترین مغازه‌ای ایستاد، به تصویر محو خود در شیشه نگاه کرد، دستی به موهای پریشان خود کشید، سرخ شد، گونه‌هایش گر گرفت. ناگهان ترسید که چشمان آشنایی او را ببیند...» (همان: ۸۸).

قهرمان داستان از این که دیگران وی را در این وضعیت نابسامان ببینند، می ترسد و بسیار محتاطانه رفتار می کند. رفتار خودکنترلی او نشان از این دارد که دیده شدن توسط دیگران ممکن است او را شرمنده و خجالت زده کند. او از تمسخر شدن هراس دارد؛ بنابراین سعی می کند، خود را از دید آشنا دور نگه دارد. او در این مورد رفتار تیپ چهار را از خود بروز می دهد و مانند این تیپ، خودکنترل گر می شود.

۶-۲-۲. فردگرایی^۱

قهرمان داستان مانند تیپ چهارم می خواهد شخصیت منزوی خود را حفظ کند؛ بعد از اتفاقاتی که برایش رقم خورده است، به این نتیجه می رسد که باید تنهایی زندگی اش را بسازد. ناامیدی او سبب شده است به یک انسان فردگرایی سخت بدل شود و چشم امیدی به هیچ کس نداشته باشد. «افراد تیپ چهارم اگر در طول زمان کسی پیدا نشود آن ها را درک کند، شروع به ساختن هویتی بر پایه متمایز بودن از دیگران می کنند، با این هویت بیگانه به یک انسان فردگرایی سخت گیر تبدیل می شوند» (صنعتگر ۱۳۹۳: ۹۳). «تیپ چهارم ناسالم وقتی رؤیاهایش ناکام می شود، خود را کنار می کشد و از خود و دیگران بیگانه می شود و از نظر عاطفی فلج می گردد» (سررشته داری، ۱۳۹۸: ۲۰۹).
آینه هویتی متمایز برای خود می سازد؛ ناکام شدن از دیگران و فروپاشی عاطفی سبب شده است به شخصی فردگرا تبدیل شود.

«صبح با طلوع آفتاب برخاست همچون دیگران نه در جستجوی کسی، نه در تقاضای یافتن

قافله ای، دریافته بود که کس دار بی کسی است که باید قافله زندگی را پیش ببرد، چماقدار

قافله اش باشد، نان آور و کدخدای چادرش...» (روانی پور، ۱۳۸۰: ۱۷).

تنهایی و بی کسی سبب شده است که از نظر عاطفی ناسالم رفتار کند، چشم امیدی به هیچ کس نداشته باشد و هویتی متمایز برای خود بسازد. ناکامی، او را مانند تیپ چهارم به شخصی فردگرا تبدیل کرده است و به این نتیجه رسیده است که باید تنهایی زندگی اش را بسازد.

۷-۲-۲. رابطه عاطفی

معشوق آینه گم شده است و به خاطر عشق گم شده در شهرها و خیابان ها سرگردان است. شهر به شهر می گردد تا سرنخی از آن پیدا کند. در این مسیر با دشواری ها و سختی های بسیاری مواجه

می‌شود؛ اما تسلیم نمی‌شود و هم‌چنان در جستجو و تکاپو برای پیدا کردن سرنخی از آن است. تلاش بی‌وقفه و به نتیجه نرسیدن سبب شده است، اندوهگین و ناامید شود، افسردگی دامنش را بگیرد و ساکت به گوشه‌ای پناه ببرد و منزوی شود. «تیپ چهارمی‌ها، شخصی که در زندگی آن‌ها اهمیت زیاد و خاصی داشته، آن‌ها را ترک کرده و تنها گذاشته است. در درون خود نمونه‌ی کسی هستند که با وجود ثروت و معروفیت، هنوز درگیر عشق از دست‌رفته هستند؛ بنابراین این تیپ به وفور گرفتار افسردگی می‌شوند و مشکل اصلی آن‌ها این است که چیزی را از دست داده‌اند و در نتیجه حرمت نفس‌شان کم شده است» (سرشته داری، ۱۳۹۸: ۲۱۹-۲۲۰). «تیپ چهار احساس می‌کند گم‌شده‌ای دارد. آن‌ها اصولاً به دست‌نیافتنی‌ها فکر می‌کنند و در آرزوی گم‌شده‌ای در دور دست‌ها هستند؛ شاید شبیه معشوق، دوستی عجیب یا رؤیایی ناتمام» (پالمر^۱، ۱۴۰۰: ۱۴۷).

عشق آینه یک مهمان نوروزی بوده است که از آن منطقه رفته است و آینه در جستجوی آن است. شهر به شهر و کوچه به کوچه دنبال او می‌گردد و هر جا که گمان دارد می‌تواند سرنخی از او بگیرد به آن جا می‌رود.

«... چی می‌خوای؟ چرا آنقدر زنگ می‌زنی؟ در باز است و مرد ژولیده مو، میان دو لنگه‌ی آن ایستاده، کور سوی نوری به روی چهره‌ات و مرد گیج و ترسیده به زخم‌های صورتت نگاه می‌کند، عقب می‌نشیند: من هیچ آشنایی قبلی باهاش... نداشتم... مسافر نوروزی بود، آوردمش خونه...» (روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۴۹).

«از این کتاب‌فروشی به آن کتاب‌فروشی می‌روی، شکل گم‌شده‌ی مانس را دوباره پیدا می‌کنی. تمام کتاب‌فروشی‌ها یک صدا می‌گویند چنین نویسنده‌ای وجود خارجی ندارد؛ یعنی مانس هیچ کتابی درباره‌ی هیچ دختر کولی‌ای ننوشته؟ اما شاید آوازه‌ی دربدری‌های تو را شنیده و نام دیگری بر قصه گذاشته باشد، شاید اگر به او بگویی نشانی‌اش را بدهی، فروشنده از میان انبوه کتاب‌ها، کتابی روبه‌رویت بگذارد و بگوید: بیا این هم کتاب نویسنده‌ای که چشمانی زیتونی دارد و قادی بالا بلند و نوروز سال‌ها پیش برای نوشتن قصه‌ای به بوشهر آمده بود» (همان: ۱۸۸-۱۸۷).

همان‌گونه که تیپ چهارمی‌ها، گم‌شده‌ای دارند و شخصی که در زندگی آن‌ها اهمیت زیادی داشته، آن‌ها را تنها گذاشته است؛ آینه نیز سرنوشت شبیه به این تیپ دارد و گرفتار عشق گم‌شده است.

او به خاطر معشوقه‌اش از قبیله رانده شده و در شهرها آواره گشته است؛ تلاش بی‌وقفه و حاصل نشدن نتیجه، او را غمگین و مأیوس کرده است.

۲-۲-۸. هنرمندی

آینه استعداد هنری را در وجودش دارد. فراز و نشیب‌های زندگی، رنج و غم، تنهایی و بی‌کسی سبب شده است تا خیالات و ذهنیات خود را در قالب نقاشی بیان کند. پس از مدت‌ها رنج و مشقت، بالاخره دری از سعادت بر رویش گشوده می‌شود و استادی را می‌یابد که می‌تواند هنر خود را به او عرضه کند؛ او مانند تیپ چهارم، هنرمند و نقاش است.

«چهارمی‌ها در اوج شکوفایی خود اثری را خلق می‌کنند که می‌تواند برای دیگران مایه تعجب و شگفتی باشد؛ زیرا آن‌ها با تأمل و تفکر و غرق شدن در درون خویش، توانسته‌اند با عمق پنهان طبیعت بشری ارتباط برقرار کنند. بیش‌تر آن‌ها در پاسخ به نگرانی‌های خویش و خصوصاً در رابطه با انرژی منفی‌ای که در وجودشان است، به هنر و خلاقیت روی می‌آورند» (ریسو و هادسون، ۱۴۰۰: ۱۴۵-۱۴۴). «چهارمی‌ها تلاش می‌کنند، درد و رنج زندگی را با قوه خلاقیت خویش به موضوعات معناداری تبدیل کنند. اگر نقاش باشند، رنج‌ها و موضوعات انتقادی را در قالب یک طرح نقاشی بسیار ارزشمند، بیان می‌کنند» (پیری، ۱۳۹۸: ۳۰-۲۹).

سرنوشت، آینه را به سمت استاد نقاشی می‌کشاند تا هنرش را به او ارائه کند. او اهل سنت‌شکنی است؛ هر جا باشد، دوست دارد خلاف قاعده و قانون عمل کند؛ همان‌طور که قبلاً سنت و رسم قبیله را شکسته است، سبک نقاشی او نیز بر سنت‌شکنی تأکید دارد. او در نقاشی‌اش حضرت مریم را به صلیب کشیده و توانسته است، به ندای درونی‌اش گوش سپارد و آنچه که در درون دارد را در قالب نقاشی بیان کند. اگرچه او وضعیت روحی و عاطفی مناسبی ندارد و حتی به کلاس نقاشی نیز نرفته است؛ اما مانند تیپ چهارم، استعداد هنری را در ذاتش دارد. این استعداد نهفته، زمینه خلاقیت و هنرمندی او را فراهم کرده است.

«هانیبال نقاش: شرط می‌بندم که تو همانی که مسیح را زن می‌کشی. خوب ببینم چی داری دختر جان... تصویری را که کشیده بود به او نشان داد، نگاه نقاش درخشید، تصویر را رو به دیگران گرفت: مریم را به صلیب کشیده. تصویر دست به دست شد. نگاه‌ها میان او و تصویر گشت: هنوز نیامده سنت‌شکنی می‌کنی؟» (روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۲۴۸-۲۴۷).

یکی از ویژگی‌های برجسته و بارز تیپ چهارم، رفتار رمانتیک و هنرمندی آن‌هاست. قهرمان داستان نیز از این ویژگی بی‌بهره نبوده است. او استعداد هنرمندی و خلاقیت را در درون دارد؛ بنابراین توانسته است، درونیات و ذهنیات خود را در قالب نقاشی بیان کند و مانند تیپ رمانتیک و هنرمند چهارم، استعداد هنری و درخشان خود را افشا کند.

۳-۲. تغییر شخصیت قهرمان داستان به سمت بال یا جناح

قهرمان داستان، گاهی اوقات از تیپ اصلی خود فاصله می‌گیرد و به سمت تیپ همسایه پنج از نوع ناسالم گرایش پیدا می‌کند و ویژگی و خصوصیات این تیپ را از خود به نمایش می‌گذارد. هنگامی که قهرمان داستان به سمت این تیپ گرایش پیدا می‌کند، دچار ترس‌ها و توهم‌های بیمارگونه می‌شود و دنیایی هولناک برای خود می‌سازد. حس بی‌ارزشی در وی بالا می‌گیرد، عزت نفس خود را می‌بازد و تن به کارها و فعالیت‌های حقیرانه می‌دهد.

«تیپ چهار با بال پنج ناسالم، عمیقاً با حس بی‌ارزشی مطلق و انزوای شدید دارد و ممکن است در جستجوی فرصت‌هایی باشد تا کارهای حقیرانه و بی‌اهمیت انجام دهد. برای انجام چنین کارهایی است که اعتقاد دارند، سرنوشت چنین خواسته است. رفتار نوکرمآبانه و تحقیر درونی، نوعی رهایی بسیار موقتی و نامناسب از حس رنج‌آور تنفر از خود برای آن‌ها فراهم می‌آورد؛ در حالی که این حس همواره با آن‌هاست. تمام جهان برونی و درونی آن‌ها به نوعی خالی از هر گونه ویژگی مثبت دیده می‌شود. دنیا، مکانی پراز زشتی و غیر قابل تصور است که ساکنین آن هیولاهای روان‌پریش هستند و تغییر شکل داده شده هستند» (صنعتگر، ۱۳۹۳: ۱۰۲-۱۰۱). «چهارهای با بال پنج، درون‌گراتر و غیر متعارف‌تر هستند. زمان بیش‌تری را به تنهایی سپری می‌کنند و راحت‌تر به احساسات‌شان اجازه می‌دهند که بدون نیاز به صحبت کردن در موردشان و یا پاسخ دادن به آن‌ها با نوعی از عمل، وجود داشته باشند» (کرون و استبایل^۱، ۱۳۹۸: ۱۶۷). «افراد تیپ چهار با بال پنج، ممکن است تنفر از خود و پوچ‌گرایی آن‌ها افزایش یابد و دچار ترس‌ها و توهم‌های بیمارگونه شوند» (ریسو و هادسون، ۱۴۰۰: ۱۵۳-۱۵۲).

آینه گاهی به سمت تیپ پنج ناسالم متمایل می‌شود و مانند این تیپ، درون‌گراتر و منزوی‌تر رفتار می‌کند. اغلب دچار توهم‌های بیمارگونه می‌شود و دنیایی هولناک برای خود می‌سازد.

«پشت پنجره در تاریکی ایستاده بود. در قاب پنجره‌ها، نورهای بی‌رمق و زندانی، انگار زنانی مستأصل و درمانده که خود را با ته ماندهٔ امیدشان بزک کنند و در انتظار بنشینند و شاهزادهٔ خوشبخت و تنومند اکنون هیولایی بود در تاریکی با ده‌ها دندان تیز رنگارنگ که دهان باز کرده بود تا کسی را بلعد. با خود گفت: غربت تهران، روزهای مرا بلعیده‌ای...» (روانی‌پور، ۱۳۸۰: ۱۹۲).

«آینه راننده را دید که داشت جک زیر تاکسی نارنجی را بالا می‌برد. جلو رفت و هنوز چند قدمی به تاکسی مانده بود که راننده، انگار فیلمی را روی دور تندش نگاه کنی، جک را برداشت توی صندوق عقب گذاشت و ناگهان غیث زد. آینه چشمانش را باز و بسته کرد. بهت زده ایستاد... گرسنگی، خستگی می‌تواند آدمی را خیالاتی کند؟» (همان: ۲۱۶-۲۱۵). گاهی نیز عزت نفس خود را از دست می‌دهد؛ دیگر برای خود ارزشی قائل نیست و دست به هر کاری می‌زند. گاهی گدا، فال‌گیر و رقااص می‌شود و گاهی نیز در خانه‌های مردم کلفتی می‌کند.

«از ته گلو فریاد می‌کشد، شیشه پاک می‌کنم... ظرف می‌شورم... جارو...» (همان: ۱۰۸). «همهٔ پولم را به بازار می‌برم... می‌رقصم... فال می‌گیرم، در غربت شیراز هم کسانی به فردای خود فکر می‌کنند... فال خواهم گرفت» (همان: ۱۰۲-۱۰۱).

تغییر شخصیت در رفتار قهرمان داستان قابل مشاهده است. او مطابق الگوی انیاگرام، گاهی از تیپ اصلی خود (تیپ چهارم) خارج شده و به سمت تیپ همسایهٔ پنج، از نوع ناسالم گرایش پیدا می‌کند؛ هنگامی که او به این تیپ مایل شود، در وضعیت ناسالم‌تری قرار می‌گیرد و رفتاری بحرانی‌تر از تیپ اصلی خود به نمایش می‌گذارد.

۳. نتیجه‌گیری

با مطالعه و بررسی رمان کولی کنار آتش به این نتیجه رسیدیم که منیرو روانی‌پور به خوبی توانسته است، ویژگی‌های روحی و روانی شخصیت قهرمان داستان را بازتاب دهد. شخصیت قهرمان او، دارای ویژگی‌های رفتاری تیپ چهارم از تیپ‌های نه‌گانهٔ انیاگرام است. خصوصیتی که قهرمان داستان را با تیپ چهار تطبیق‌پذیر می‌کند به ترتیب زیر هستند:

قهرمان داستان از لحاظ تاریخچهٔ خانوادگی، مانند تیپ چهارم است؛ طرد شدن از خانواده و قبیله، او را مانند تیپ چهار نشان می‌دهد. همان‌گونه که افراد متعلق به این تیپ، اغلب از لحاظ خانوادگی

دچار مشکل هستند؛ او نیز با این مشکل مواجه است و مشکلات خانوادگی در شکل گیری شخصیت او مؤثر بوده است. هم‌چنین زبان بدن او گویای این است که غم و درد، چهره‌اش را اندوهناک کرده است. رفتارش نیز بیانگر روحیه نامساعد و افسرده او است. چهره غمناک، گریان و لب‌های به هم‌دوخته، نشان از این دارد که مانند تیپ چهارم، وجودش سراسر درد و رنج است. او اغلب به خودکشی فکر می‌کند و زمانی که از لحاظ روحی دچار بحران می‌شود، انگیزه خودکشی در او بالا می‌رود و اقدام به خودکشی می‌کند. هم‌چنین بی‌کسی و تنهایی سبب شده است، هویتی متمایز برای خود بسازد از دیگران ناامید شود و به شخصی فردگرا تبدیل شود. او درون‌گراست و به سختی لب به سخن می‌گشاید، اغلب مسائل را به درون خود ارجاع می‌دهد و مانند تیپ چهارم، بسیار خودمرجع رفتار می‌کند. هم‌چنین او به خاطر معشوقه‌اش به سرنوشتی تلخ دچار شده است. او معشوقش را گم کرده و تا انتهای داستان هم‌چنان در پی اوست؛ بنابراین از لحاظ رابطه عاطفی نیز مانند تیپ چهارم، فردی را که در زندگی او بسیار اهمیت داشته، از دست داده است. او ذاتاً استعداد هنری را در وجودش دارد و مانند این تیپ رمانتیک و هنرمند، علاقه‌مند به نقاشی است و می‌تواند درونیات خود را روی کاغذ ترسیم کند.

قهرمان داستان علاوه بر تیپ اصلی خود (چهارم)، در برخی از مواقع به سمت بال همسایه نیز تغییر شخصیت می‌دهد و خصوصیات رفتاری تیپ پنجم ناسالم را از خود نشان می‌دهد. او مانند این تیپ، درگیر ترس‌ها و توهم‌های بیمارگونه می‌شود و دنیای هولناک برای خود می‌سازد. گاهی نیز حس بی‌ارزشی در او تقویت می‌شود، عزت‌نفس خود را از دست می‌دهد و تن به کارها و فعالیت‌های حقیرانه می‌دهد؛ بنابراین طبق تحلیل و بررسی‌های انجام شده، می‌توان گفت، او از لحاظ شخصیتی از ویژگی‌های رفتاری تیپ چهارم انیاگرام با بال تیپ پنجم برخوردار است و خصوصیات این تیپ و زیرتیپ را از خود به نمایش می‌گذارد.

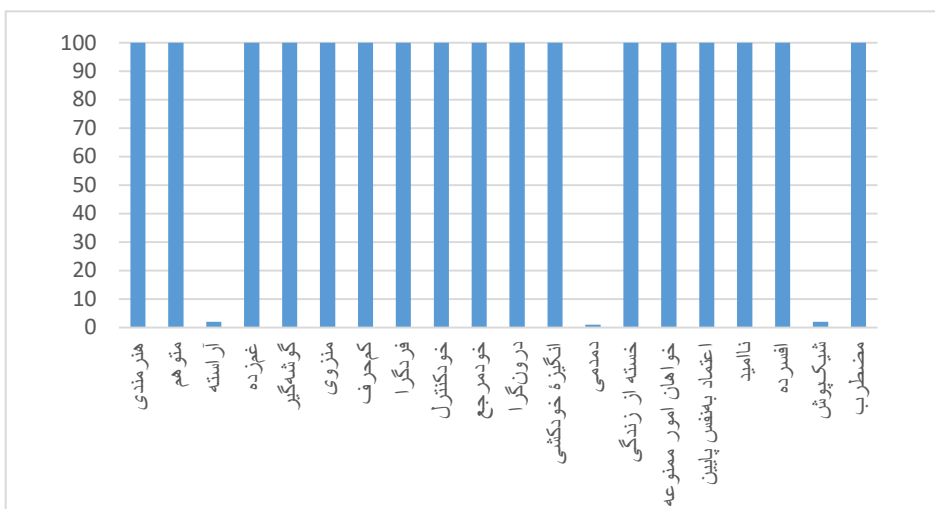
جدول ۱. خصوصیات رفتاری قهرمان داستان که با تیپ چهارم انیاگرام هم‌خوانی دارد

(موحدنیا، ۱۴۰۲: ۱۱۱-۱۰۸)

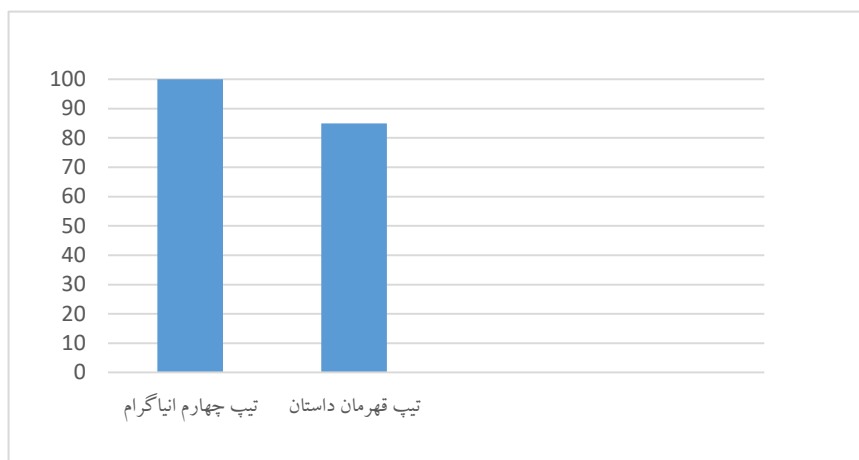
هنرمند	متوهم	آراسته	غم‌زده	گوشه‌گیر
*	*	-	*	*
منزوی	کم‌حرف	فردگرا	خودکنترل	خودمرجع
*	*	*	*	*

ادامه جدول ۱. خصوصیات رفتاری قهرمان داستان که با تیپ چهارم انیاگرام هم خوانی دارد

درون‌گرا	انگیزه خودکشی بالا	دمدمی	خسته از زندگی	خواهان امور ممنوعه
*	*	-	*	*
اعتماد به نفس پایین	ناامید	افسرده	شیک پوش	مضطرب
*	*	*	-	*

جدول ۲. نمودار ستونی مقایسه فراوانی خصوصیات رفتاری قهرمان داستان با تیپ چهارم انیاگرام
(منبع: یافته‌های پژوهش)

جدول ۳. مقایسه میزان فراوانی تیپ قهرمان داستان با تیپ چهارم انیاگرام (منبع: یافته‌های پژوهش)

منابع و مآخذ

- آریانی، مژگان (۱۴۰۰). شناخت تیپ شخصیتی و مردم شناختی در یک نگاه. کرج: پارسیان البرز.
- ایخازو، اسکار (۱۳۸۹). نه گانه شخصیت. ترجمه مجید آصفی. تهران: فرهنگ نور.
- پالمر، هلن (۱۴۰۰). انیاگرام: تیپ‌های شخصیتی و روابط آن‌ها در زندگی. ترجمه غلامحسین علی‌مازندزانی. تهران: آرایان.
- پالمر، هلن (۱۴۰۱). اناگرام در کار و زندگی. ترجمه احسان الوندی. تهران: رسا.
- پیری، فرهاد (۱۳۹۸). روابط عاطفی بین تیپ‌های شخصیتی بر اساس قوی‌ترین مدل شخصیت‌شناسی انیاگرام. تهران: سخنوران.
- خلیلیان، پریسا (۱۳۹۹). نقش خانواده در شکل‌گیری نقش نوجوانان. تهران: اندیشه‌صعود.
- دقیقیان، پروین (۱۳۸۸). روان‌شناسی تیپ‌های شخصیتی نه گانه. تهران: آشیانه کتاب.
- روانی‌پور، منیرو (۱۳۸۰). کولی کنار آتش. تهران: مرکز.
- ریسو، دان ریچارد؛ هادسون، راس (۱۴۰۰). تیپ‌های شخصیتی. ترجمه محمد ابراهیم گوهریان و شهاب شالچیان. تهران: بازرگانی.
- ریسو، دان ریچارد؛ هودسن، راس (۱۳۹۸). انیاگرام دریچه‌ای به فراسوی شخصیت. ترجمه وجیه‌اله گلنواز و مسعود حسین‌چاری. تهران: ارجمند.
- ریزو، دان ریچارد (۱۳۹۶). تغییر و تحول بر اساس آموزه‌های انیاگرام. ترجمه جعفر واعظی. تهران: بازاربابی.
- رضوی‌رضوانی، مهشید (۱۳۹۷). تحول و دگرگونی تیپ‌های انیاگرام. تهران: تمدن‌علمی.
- سررشته داری، مهدی (۱۳۹۸). انیاگرام: تیپ‌شناسی نه گانه شخصیت‌ها. تهران: مهراندیش.
- صنعتگر، نوذر (۱۳۹۳). انیاگرام فارسی. تهران: رادیان.
- کرمی، افسانه (۱۴۰۰). یک لقمه انیاگرام. تهران: امید کویر.
- کرون، یان‌مورگان؛ استابیل، سوزان (۱۳۹۷). بازگشت به خود، خودشناسی از طریق انیاگرام. تهران: نوین توسعه.
- لپید-بوقدا، گینگگر (۱۳۹۴). انیاگرام مدرن‌ترین روش شخصیت‌شناسی. ترجمه علیرضا بانان. تهران: الماس دانش.

مبارک، وحید؛ صادقی، پروین (۱۴۰۳). تیپ‌های شخصیتی زنان در تاریخ بیهقی براساس دیدگاه انیه گرام. پژوهشنامه ادبیات داستانی، ۱۳ (۳)، ۱۹۹-۲۱۸.

<https://doi.org/10.22126/rp.2022.4679.1181>

موحدنیا، ساناز (۱۴۰۲). هنر شخصیت‌شناسی. تهران: برگ و باد.

References

- Ariani, M. (2021). Recognition of personality type and anthropology at a glance. Karaj: Parsian Alborz. (In Persian)
- Cron, I. & Stabile, S. (2018). Return to self, self-discovery through the Enneagram. Tehran: Novin Tosehe. (In Persian)
- Daghighian, P. (2009). Psychology of nine personality types. Tehran: Ashiyane-Ketab. (In Persian)
- Ichazo, O. (2010). Nine types of personality. Tehran: Farhang-e Noor. (In Persian)
- Karami, A. (2021). A bite of the Enneagram. Tehran: Omid-e Kavir. (In Persian)
- Laped-Bogda, G. (2015). Enneagram is the most modern personality method. Tehran: Almase Danesh. (In Persian)
- Mobarak, V. & Sadegi, P. (2024). Personality Types of Women in Beyhaqi History Based on Enyegram's Point of View. Journal of Research in Narrative Literature. 13 (3), 199-218. (In Persian)
- Movahednia, S. (2023). The art of personality. Tehran: bargo baf. (In Persian)
- Palmer, H. (2021). Enneagram: personality types and their relationships in life. Tehran: Arayan. (In Persian)
- Palmer, H. (2022). Anagram in work and life. Tehran: Rasa. (In Persian)
- Piri, F. (2019). Emotional relationships between personality types based on the strongest Enneagram personality model. Tehran: Sokhanvaran. (In Persian)
- Ravanipour, M. (2001). Gypsy by the Fire. Tehran: Markaz. (In Persian)
- Riso, D. & Hudson, R. (2021). Personality types. Tehran: Bazargani. (In Persian)
- Riso, D. & Hudson, R. (2019). Enneagram is a window beyond personality. Tehran: Arjmand. (In Persian)
- Riso, D. (2017). Change and transformation based on Enneagram teachings. Tehran: Bazaryabi. (In Persian)
- Razavi Rezvani, M. (2018). Evolution and transformation of Enneagram types. Tehran: Tamadone Elmi Publications. (In Persian)

- Sarreshtedari, M. (2019). Enneagram: nine personality types. Tehran: Mehrandish. (In Persian)
- Sanatgar, N. (2014). Persian Enneagram. Tehran: Radian. (In Persian)
- Khalilian, P. (2020). The role of the family in the formation of the role of teenagers. Tehran: Andisheh-ye Soud. (In Persian)